УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 2 (4)

Ірпінь ● УДФСУ ● 2020

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Засновник та видавець: Університет державної фіскальної служби України

Заснований 2018 року.
Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)

Мови видання: українська, російська, англійська

Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018

Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради Університету державної фіскальної служби України (протокол № 13 від 26.11.2020)

Редакційна колегія: д.ю.н., професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); д.ю.н., професор *О. В. Драган* (заст. голов. ред.); д.ю.н., с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); к.ю.н., доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д.ю.н., доцент, *Ю. І Аністратенко*; д.ю.н., професор *В. Т. Білоус*; д.ю.н., професор *С. В. Бобровник*; д.ю.н., професор *О. Г. Боднарчук*; д.ю.н., професор *Л. М. Касьяненко*; д.ю.н., професор *О. Є. Костюченко*; д.ю.н., професор *Н. А. Литвин*; д.ю.н., професор *Т. О. Мацелик*; д.ю.н., професор *Н. В. Никитченко*; д.ю.н., професор *А. М. Новицький*; к.ю.н., доцент *Л. В. Омельчук*; д.ю.н., професор *О. П. Рябченко*; д.ю.н., доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д.ю.н., професор *П. В. Цимбал*; д.ю.н., професор *І. В. Чеховська*; д.ю.н., професор *А. Є. Шевченко*; д.ю.н., професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : В. В. Топчій (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2020. – Випуск 2 (4). – 322 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Університету державної фіскальної служби України.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об’єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження у світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:
України, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов’язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpin legal chronicles».

© Університет державної фіскальної служби України, 2020

УНИВЕРСИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИСКАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

ИРПЕНСКАЯ ЮРИДИЧЕСКАЯ ЛЕТОПИСЬ

Научный журнал

Выпуск 2 (4)

Ирпень ● УГФСУ ● 2020

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Основатель и издатель: Университет государственной фискальной службы Украины
Основан в 2018 году.

Продолжаемое издание (выходит по мере накопления материала)
Язык издания: украинский, русский, английский

Свидетельство о Государственной регистрации печатного средства массовой информации
Серия КВ № 23215-13055ПР от 22.03.2018

Рекомендован к печати и распространению через Интернет Ученым советом Университета государственной фискальной службы Украины (протокол № 13 от 26.11.2020)

Редакционная коллегия: д.ю.н., профессор *В. В. Топчий* (глав. ред.); д.ю.н., профессор *О. В. Драган* (зам. глав. ред.); д.ю.н., с.н.с. *Н. Б. Новицкая* (зам. глав. ред.); к.ю.н., доцент *Н. А. Лугина* (отв. секретарь); д.ю.н., доцент, *Ю. И. Анистратенко*; д.ю.н., профессор *В. Т. Билоус*; д.ю.н., профессор *С. В. Бобровник*; д.ю.н., профессор *О. Г. Боднарчук*; д.ю.н., профессор *Л. М. Касьяненко*; д.ю.н., профессор *Е. Е. Костюченко*; д.ю.н., профессор *Н. А. Литвин*; д.ю.н., профессор *Т. А. Мацелык*; д.ю.н., профессор *Н. В. Никитченко*; д.ю.н., профессор *А. Н. Новицкий*; к.ю.н., доцент *Л. В. Омельчук*; д.ю.н., профессор *Е. П. Рябченко*; д.ю.н., доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д.ю.н., профессор *П. В. Цимбал*; д.ю.н., профессор *И. В. Чеховская*; д.ю.н., профессор *А. Е. Шевченко*; д.ю.н., профессор *Асар Иса оглы Садигов* (Азербайджан).

Ирпенская юридическая летопись : научный журнал / редколл. В. В. Топчий (глав. ред.) и др. – Ирпень : Университет государственной фискальной службы Украины, 2020. – Выпуск 2 (4). – 322 с. – (Серия : право).

В издании помещены научные статьи, посвященные актуальным проблемам юридической науки и практики.

Научный журнал основан с целью опубликования результатов научных исследований проблем правовой науки, теоретико-прикладных проблем правового обеспечения фискальной политики государства, совершенствование законодательства и правоприменения.

Для научных сотрудников, преподавателей, аспирантов, студентов и всех, кто интересуется проблемами теории права и правоприменения.

Научный журнал индексируется в Google Scholar,

Национальной библиотекой Украины имени В. И. Вернадского.

Размещен на открытой информационной платформе OJS Университета государственной фискальной службы Украины.

DOI (digital object identifier) – цифровой индикатор объекта присваивается научным статьям издания.

Редакция журнала ведет систематическую работу по включению научного издания в международные электронные библиотеки, каталоги и наукометрические базы данных с целью вхождения в мировое научное информационное пространство, повышение рейтинга журнала и индексов цитирования его авторов. В настоящее время редколлегия ведет работу по вхождению сборника в Scopus и Web of Science.

Адрес редакционной коллегии:
Украина, 08201, Ирпень, Киевская обл., ул. Университетская, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Использование опубликованных в сборнике материалов допускается при условии обязательной ссылки на источник информации.

При ссылке на материалы сборника научных трудов «Ирпенская юридическая летопись» следует использовать транслитерированное название «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» или «Irpin legal chronicles».

© Университет государственной фискальной службы Украины, 2020

UNIVERSITY OF THE STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

IRPIN LEGAL CHRONICLLES

The Scientific Journal

Issue 2 (4)

Irpin ● USFSU ● 2020

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

Founder and publisher: University of the State Fiscal Service of Ukraine (hereinafter – University)
The scientific journal «Irpin legal chronicles» was founded in 2018.

Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, Russian, English.

The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018

Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the University Academic Council (protocol № 13, 26.11.2020)

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Dr., Professor *O. V. Dragan*, (deputy Ed.); Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Docent, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas'yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Associate Professor *Yu. Yu. Ryabchenko*; Dr., Professor *P. V. Tsymbal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpin legal chronicles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpin : University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2020. – Issue 2 (4). – 322 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the University of the State Fiscal Service of Ukraine.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:
31, Universytetska str., Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpin legal chronicles» one must use the transliterated title «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpin legal chronicles».

© University of SFS of Ukraine, 2020

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Шевченко А. Є., Греченко В. А., Шевченко Д. А.
Зміни в організації та основні аспекти діяльності міліції Української РСР 1940 року....16

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Чеховська І. В.
Зарубіжний досвід правового забезпечення реалізації проєктів єдиного медичного простору....31

Господарське право; господарсько-процесуальне право

Крикун В. Б., Черниш Б. П.
Питання державного регулювання ринку землі....42

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Білоус В. Т.
Сучасний стан інвестиційної безпеки в Україні....49

Крупнова Л. В., Литвин Н. А.
Визначення чинників, що негативно впливають на ефективність адміністративно-процедурної діяльності у сфері примусового виконання судових рішень....57

Новицький А. М., Новицька Н. Б.
Передумови цифрової трансформації митних правовідносин....68

Шолкова Т. Б.
Особливості правового регулювання управління місцевими фінансами в рамках реформи фінансової децентралізації в умовах сучасної фінансової кризи в Україні....76

Токарєва К. С.
Правове регулювання протидії зловживанню правами у сфері медіації....90

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Алиєва Халіма Рашид кизи
Юридична особа як кримінально переслідуваний суб'єкт у сучасному праві....99

Гмирін А. А.
Криміногенні явища податкової злочинності....107

Дідківська Г. В.
Вплив державної політики України на формування системи запобігання злочинності....115

Забарний М. М.
Окремі аспекти кримінологічного аналізу злочинності....122

Лугіна Н. А., Волощук В. О.
Механізм забезпечення прав засуджених відповідно
до практики Європейського суду з прав людини.....128
Рамазанзаде М. В.
Про деякі аспекти визнання та виконання рішень Міжнародного центру
з вирішення інвестиційних суперечок (ICSID) в республіці Азербайджан.....135
Титова Г. О.
Класифікація суб'єктів, що мають право на обслуговування
відповідних засобів електронних розрахунків.....144
Топчій В. В., Мамка Г. М.
Кримінально-правова характеристика бюджетних коштів
як предмета кримінальних правопорушень.....154
Шань Х.
Принципи права в сучасному кримінальному праві КНР:
історико-правовий аналіз.....160

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Драган О. В.
Про особливості застосування прокурором представницьких
повноважень на захист інтересів держави у разі вчинення діянь,
передбачених ст. 212 КК України.....168
Кузьменко А. В., Катеринчук Б. К.
Проблемні аспекти призначення та проведення судово-
психіатричної експертизи.....179
Мотовиловець В. В.
Проблеми кримінально-правової кваліфікації прийняття пропозиції,
обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.....188
Омельчук Л. В., Лавчи Я. Д., Лазоришин Я. Т.
Реалізація засади верховенства права при застосуванні
запобіжних заходів, пов'язаних з обмеженням свободи особи.....197
Деркач Є. І.
Криміналістичні аспекти розшуку викраденого і такого,
що зник з місця події, автотранспорту.....206

Трибуна молодого вченого

Драган О. В., Чайка О. С.
Вирішення податкових спорів: питання судової практики.....216
Боднарчук О. І., Плигач Т. О.
Інститут банкрутства фізичних осіб у правовій системі України.....225
Драган О. В., Заітов В. Р.
Сучасні механізми запобігання кримінальним правопорушенням
у сфері оподаткування.....233

Дідківська Г. В., Лаговська Н. В.
Окремі аспекти кримінологічної характеристики запобігання
злочинності у сфері адміністративних послуг.....244
Драган О. В., Козачина С. С.
Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні.....252
Комісаренко В. Д.
Захист особистих немайнових прав батьків та дітей: досвід Польщі.....261
Петричук М. В.
Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів
державного фінансового контролю в Україні.....270
Приваліхіна А. І.
Міжнародно-правове забезпечення інформатизації діяльності судів.....277
Репеха Н. І.
Особливості притягнення до відповідальності під час здійснення
електронного податкового аудиту.....283
Топчій Н. С.
Додаткові гарантії збереження таємниці під час досудового розслідування.....291
Торбас О. О.
Правові проблеми попередження рейдерства у функціонуванні
діяльності Реєстру речових прав на нерухоме майно.....301
Христич І. П., Мудряк Т. О.
Запобігання пенітенціарній злочинності в Україні.....309
Цимбал П. В., Влад В. Ф.
Неналежне виконання працівниками виправних установ своїх обов'язків,
що призводить до вчинення втечі з місця позбавлення волі.....315

СОДЕРЖАНИЕ

Теория и история государства и права; конституционное право

Шевченко А. Е., Греченко В. А., Шевченко Д. А.
Изменения в организации и основные аспекты деятельности
милиции Украинской ССР в 1940 году.....16

Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право

Чеховская И. В.
Зарубежный опыт правового обеспечения реализации проектов
единого медицинского пространства.....31

Хозяйственное право хозяйственно-процессуальное право

Крикун В. Б., Черныш Б. П.
Вопросы государственного регулирования рынка земли.....42

Административное право и процесс; финансовое право; информационное право

Билоус В. Т.
Современное состояние инвестиционной безопасности в Украине.....49

Крупнова Л. В., Литвин Н. А.
Определение факторов, негативно влияющих на эффективность
административно-процедурной деятельности в сфере принудительного
исполнения судебных решений.....57

Новицкий А. Н., Новицкая Н. Б.
Предпосылки цифровой трансформации таможенных правоотношений.....68

Шолкова Т. Б.
Особенности правового регулирования управления
местными финансами в рамках реформы финансовой децентрализации
в условиях современного финансового кризиса в Украине.....76

Токарева К. С.
Правовое регулирование злоупотреблением правами в сфере медиации.....90

Уголовное право и криминология; уголовноисполнительное право

Алыева Халима Рашид кызы
Юридическое лицо как уголовно преследуемый субъект в современном праве.....99

Гмырин А. А.
Криминогенные явления налоговой преступности.....107

Дидковская Г. В.
Влияние государственной политики Украины на формирование
системы предупреждения преступности.....115

Забарный М. М.
Отдельные аспекты криминалистического анализа преступности.....122
Лугина Н. А., Волощук В. А.
Механизм обеспечения прав осужденных в соответствии
с практикой Европейского суда по правам человека.....128
Рамазанзаде М. В.
О некоторых аспектах признания и исполнения решений
Международного центра по решению инвестиционных споров (ICSID)
в республике Азербайджан.....135
Титова Г. О.
Классификация субъектов, имеющих право на обслуживание
соответствующих средств электронных расчетов.....144
Топчий В. В., Мамка Г. М.
Криминально-правовая характеристика бюджетных денег
как предмет криминальных правонарушений.....154
Шань Х.
Принципы права в современном уголовном праве КНР:
историко-правовой анализ.....160

Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность

Драган Е. В.
Об особенностях применения прокурором представительских
функций по защите интересов государства в случаях совершения деяний,
предусмотренных ст. 212 УК Украины.....168
Кузьменко Е. В., Катеринчук Б. К.
Проблемные аспекты назначения и проведения судебно-
психиатрической экспертизы.....179
Мотовилец В. В.
Проблемы уголовно-правовой квалификации принятия предложения,
обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом.....188
Омельчук Л. В., Лавчи Я. Д., Лазоришин Я. Т.
Реализация принципа верховенства права при применении
мер пресечения, связанных с ограничением свободы.....197
Деркач Е. И.
Криминалистические аспекты розыска украденного
и пропавшего с места происшествия автотранспорта.....206

Трибуна молодого ученого

Драган Е. В., Чайка Е. С.
Разрешение налоговых споров: вопросы судебной практики.....216
Боднарчук О. И., Плигач Т. О.
Институт банкротства физических лиц в правовой системе Украины.....225

Драган Е. В., Заитов В. Р.
Современные механизмы предотвращения уголовных правонарушений в сфере налогообложения.....233
Дидковская Г. В., Лаговская Н. В.
Отдельные аспекты криминологической характеристики предупреждения преступности в сфере аминистративных услуг.....244
Драган Е. В., Козачина С. С.
Криминальная ответственность за незаконное обогащение в Украине.....252
Комисаренко В. Д.
Защита личных неимущественных прав родителей и детей: опыт Польши.....261
Петричук М. В.
Административно-юрисдикционная деятельность органов государственного финансового контроля в Украине.....270
Привалихина А. И.
Международно-правовое обеспечение информатизации деятельности судов.....277
Репеха Н. И.
Особенности привлечения к ответственности при проведении электронного налогового аудита.....283
Топчий Н. С.
Дополнительные гарантии сохранения тайны во время досудебного расследования.....291
Торбас О. А.
Правовые проблемы предупреждение рейдерства в функционировании деятельности Реестра прав на недвыжемое имущество.....301
Христич И. П., Мудряк Т. О.
Предотвращение пенитенциарной преступности в Украине.....309
Цымбал П. В., Влад В. Ф.
Ненадлежащее исполнение работниками исправительных учреждений своих обязанностей, приводящее к совершению побега из места лишения свободы.....315

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Shevchenko A. E., Grechenko V. A., Shevchenko D. A.
Changes in the organization and main aspects of activity of the militia of the Ukrainian SSR in 1940....16

Civil law and civil procedure; family law; international private law

Chekhovska I. V.
Foreign experience of legal ensurement of implementation of single medical space projects....31

Commercial law, commercial procedural law

Krykun V., Chernysh B.
On the issue of state regulation of the land market....42

Administrative law and process; financial law; informational law.

Bilous V. T.
Current state of investment security in Ukraine....49

Krupnova L. V., Lytvyn N. A.
Identification of factors that negatively affect the effectiveness of administrative and procedural activities in the field of enforcement of court decisions....57

Novitsky A. N., Novitskaya N. B.
Preconditions for the digital transformation of customs legal relations....68

Sholkova T. B.
Features of legal regulation of local finance management in the framework of reform of financial decentralization in the in the conditions of modern financial crisis in Ukraine....76

Tokarieva K. S.
Legal regulation of combating abuse of rights in the field of mediation....90

Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity

Aliyeva Halima Rashid kizi
The legal entity as criminally pursued subject in modern law....99

Gmyrin A. A.
Criminogenic phenomena of tax crime....107

Didkovskaya G. V.
The influence of state policy of Ukraine on the formation of the crime prevention system....115

Zabarny M. M.
Some aspects of forensic analysis of crime....122

Lugina N. A., Voloshchuk V. A.
Mechanism for ensuring the rights of convicted persons in accordance with the jurisprudence of the European Court of Human Rights....128
Ramazanzade Malik V.
On some aspects of recognition and enforcement of ICSID awards in the republic of Azerbaijan....135
Titova G. O.
Classification of entities that have the right to service appropriate means of electronic accounting....144
Topchiy V. V., Mamka G. V.
Criminal-legal characteristics of budget money as a subject of criminal offenses....154
Shan X.
Principles of law in modern criminal law of China: historical and legal analysis....160

Criminal law and criminology; Penal law

Drahan O. V.
About the peculiarities of the prosecutor's application of representative powers to protect the interests of the state in the case of actions provided by art. 212 of the Criminal Code of Ukraine....168
Kuzmenko O. V., Katerynchuk B. K.
Problematic aspects of the appointment and conduct of forensic psychiatric examination....179
Motovilec V. V.
Issues on criminal-legal qualification of accepting an offer, promise or receiving an illegal benefit by an official....188
Omelchuk L. V., Lavchy Y. D., Lazoryshyn Y. T.
Implementation of the Principle of the Rule of Law in the Application of Preventive Measures Related to Restrictions on Personal Freedom....197
Derkach E. I.
Forensic aspects of the search for a stolen and missing vehicle....206

Tribune of young scientist

Dragan E. V., Chaika E. S.
Settlement of tax disputes: issues of judicial practice....216
Bodnarchuk O. I., Plyhach T. O.
Institute of bankruptcy of individuals in the legal system of Ukraine....225
Dragan E. V., Zaitov V.
Modern mechanisms for the prevention of criminal offenses in the field of taxation....233
Didkovskaya G. V. Lagovskaya N. V.
Selected aspects of the criminological characteristics of crime prevention in the field of administrative services....244

Dragan O. V., Kozachyna S. S.
Criminal liability for illegal enrichment in Ukraine.....252
Komisarenko V. D.
Protection of personal non-property rights of parents
and children: expirience of Poland.....261
Petrychuk M. V.
Administrative and jurisdictional activities of public
financial control bodies in Ukraine.....270
Privalikhina A. I.
International legal support for the informatization of courts.....277
Repekha N. I.
Features of prosecution on the results of electronic tax audit.....283
Topchiy N. S.
Additional guarantees of keeping secret during the pre-trial investigation.....291
Torbas O. O.
Problems of raiding in the activity of the Register of property rights on real estate.....301
Mudryak T. O., Khrystych I. P.
Prevention of penitentiary crime in Ukraine.....309
Tsumbal P. V., Vlad V. F
Improper performance of their duties by correctional staff,
leading to escape from the place of imprisonment.....315

УДК 343.8
DOI 10.33244/2617-4154.2(4).2020.128-134

Н. А. Лугіна,
к.ю.н., доцент
e-mail: natali.lugina7@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-6005-2943;
В. О. Волощук,
Університет ДФС України
e-mail: voloschuk11@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-2871-6380

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ВІДПОВІДНО ДО ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті проаналізовано міжнародні конвенції, що забезпечують права і свободи засуджених, перелічено питання, що виникають під час застосування міжнародних конвенцій, та досліджено практику Європейського суду з прав людини щодо засуджених в Україні. Встановлено, що основною проблемою є засудження осіб за порушення права, не захищеного Конвенцією та протоколами до неї. Визначено, що сьогодні існують громадські організації, що допомагають засудженим у процесі звернення до Суду.

Ключові слова: *Європейський суд з прав людини, засуджений, механізм забезпечення прав, позбавлення волі, права засуджених.*

Н. А. Лугина, В. А. Волощук. Механизм обеспечения прав осужденных в соответствии с практикой Европейского суда по правам человека

В статье проанализированы международные конвенции, которые обеспечивают права и свободы осужденных, перечислены вопросы, что возникают во время использования международных конвенций, и исследована практика Европейского суда по правам человека относительно осужденных в Украине. Установлено, что основной проблемой является осуждение лиц за нарушение прав, не защищенного Конвенцией и протоколами к ней. Определено, что в сегодняшнее время существуют общественные организации, которые помогают осужденным в процессе обращения в суд.

Ключевые слова: *Европейский суд по правам человека, осужденный, механизм обеспечения прав, лишение свободы, права осужденных.*

Метою статті є аналіз практики Європейського суду з прав людини (далі – Суд) щодо механізму забезпечення прав засуджених в Україні.

Постановка проблеми. Механізм захисту прав і свобод громадян застосовується до всіх громадян держав-учасниць Європейської конвенції з прав людини, включаючи засуджених або осіб, які перебувають під слідством. В останні десятиліття міжнародне право старанно вносило власні корективи, поправки до законодавства. Отже, головним досягненням є створення міжнародної системи гарантій прав людини, яка базується

© Лугіна Н. А., Волощук В. О., 2020

на загальновизнаних принципах, які закріплені рядом міжнародних договорів як універсального, так і регіонального характеру, але сьогодні практично відсутній механізм їх застосування.

Аналіз сучасних досліджень. Розгляд використання практики Європейського суду з прав людини як механізму забезпечення прав засуджених здійснювали такі видатні науковці, як К. П. Задой, Т. І. Фулей, П. П. Андрушко, С. В. Клименко, П. М. Рабінович, О. О. Дудоров, Т. М. Слінько, О. О. Сорока та інші. Однак, незважаючи на значний внесок вказаних науковців, питання, що розглядається, все ще залишається не до кінця дослідженим.

Виклад основного матеріалу. Ратифікувавши Європейську конвенцію, Україна взяла на себе зобов'язання щодо її впровадження у національній правовій системі. Водночас імплементація норм Конвенції передбачає не лише впровадження її принципів та ідей у внутрішню систему, а й реалізацію рішень ЄСПЛ, прийнятих у зв'язку з порушенням Конвенції державою-учасницею. Це нерозривний зв'язок між Конвенцією та рішеннями Європейського суду з прав людини. Конвенція визначає діяльність Європейського суду як допоміжний механізм захисту прав і свобод людини, основна відповідальність за забезпечення яких покладається на національні правові системи.

Можна констатувати, що цей міжнародно-правовий механізм є одним із основних та ефективних. Конвенція регулює створення такого органу, передбачаючи, що Європейський суд з прав людини, заснований на постійній основі, повинен бути створений для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами своїх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї. Юрисдикція Суду поширюється на всі питання щодо тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї, поданих до неї відповідно до статей 33, 34, 46 та 47 [1]. Будь-яка Висока Договірна Сторона може звернутися до Суду з будь-яким порушенням положень Конвенції та протоколів до неї, які вона вважає вчиненими іншою Високою Договірною Стороною. Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе жертвами порушення однією з Високих Договірних Сторін прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються жодним чином не перешкоджати ефективному здійсненню цього права [2].

ЄСПЛ може оскаржувати лише порушення державою в особі її органів, установ, організацій, посадових осіб чи інших органів влади прав людини або основних свобод, передбачених Конвенцією та протоколами до неї. До таких прав належать, наприклад, право на життя, заборона катувань та іншого нелюдського поводження, права на свободу пересування, свободу об'єднань, на справедливий суд тощо. Як і всі громадяни, засуджені також мають право звернутися до Європейського суду з прав людини. З метою захисту правового статусу осіб, які перебувають у пенітенціарних установах, законодавчих перешкод для подання окремих заяв до Суду не існує. Відповідно до ч. 4 ст. 113 КВК України передбачається листування з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Європейським судом з прав людини, а також іншими відповідними органами міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженими особами таких міжнародних організації, судом і прокурором. Відправлена або отримана кореспонденція перегляду не підлягає. Однак на практиці засуджені постійно допускають помилки у разі звернення до Суду – порушення строку подання заяви, а заявник звертається до Суду як вищої інстанції, яка впливає на Верховний Суд щодо скасування рішень національних судів.

Іншою основною проблемою є засудження осіб за порушення права, не захищеного Конвенцією та протоколами до неї. Нині існують громадські організації, що допомагають засудженим у процесі звернення до Суду. Вони можуть порадити заявнику щодо того, як найкраще подати заяву до Суду, на чому зосередитися, та допомогти отримати певні документи, наприклад направляючи звернення до державних органів. Залежно від своїх можливостей та досвіду у цій галузі громадська організація може надіслати скаргу за свій рахунок. Однак, на відміну від державних установ, відповідальність за запити яких часто несе громадська організація, яка не зобов'язана вживати всі ці дії.

Зазначаючи більш докладно про міжнародний захист прав засуджених за Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, у більшості випадків Європейський суд захищає право таких осіб порушувати їхні права на катування, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження або покарання. Права засуджених на утримання під вартою, право на захист та право на повагу все частіше порушуються. На жаль, після 19 років дії Конвенції в Україні проблеми все ще залишаються актуальними. Сам Суд наголосив, що права на свободу та особисту недоторканість постійно встановлюються Судом у справах проти України. Ст. 5 Конвенції гарантує право на свободу та особисту недоторканість, а тому слугує ключовим елементом у захисті індивідуальних прав. У справі «Де Уайльд Омс та Версіп проти Бельгії» Суд зазначив, що право на особисту свободу є особливою умовою, якою повинен користуватися кожен, і позбавлення якої матиме прямий і негативний вплив на здійснення багатьох інших прав. Тут формуються основні принципи, які Суд застосовує у своєму провадженні, насамперед принцип презумпції свободи. У ст. 5 Конвенції міститься вичерпний перелік винятків, за яких особа може бути позбавлена волі, і лише вузьке тлумачення цих випадків відповідає цілям цього положення – забезпечити, щоб ніхто не був самовільно позбавлений свободи. Отже, в контексті проблеми позбавлення волі, умови, за яких дозволяється позбавлення волі, та гарантії, що надаються затриманим, повинні бути чітко регламентовані. Затримання повинно бути законним як з точки зору матеріального, так і процесуального права, тобто повинен бути законодавчий текст, який допускає обмеження волі відповідно до вимог закону, а процесуальний – відповідно до встановленого законом порядку. Ордер повинен бути належним чином оформлений – наявність підозр, конкретних підстав. Закон повинен дотримуватися під час розгляду кожної конкретної справи.

Європейський суд неодноразово звертав увагу на порушення п. 1 ст. 5 Конвенції про незаконне утримання заявника. Роз'яснюючи це питання та визначаючи, чи належним чином дотримувалась передбачена законом процедура, Конвенція посилається на національне законодавство та встановлює обов'язок забезпечувати дотримання матеріальних і процесуальних норм такого права, а також вимагаючи, щоб будь-яке ув'язнення відповідало меті ст. 5, що полягає у захисті людей від свавілля. У справі Закшевського проти України від 17 березня 2016 року за фактом грабежу та фактом умисного вбивства і замаху на вбивство було ухвалено рішення обрати запобіжний захід для заявника у вигляді тримання під вартою. Він був затриманий на підставі вищезазначеного судового рішення 11 листопада 2001 року. Тримання заявника продовжувалось чотири рази. Заявник оскаржив останнє рішення суду, але Верховний Суд підтримав його, зазначивши, що немає підстав для зміни або скасування запобіжного заходу заявника. З 28 липня до 13 жовтня 2004 року заявника утримували в Харківському СІЗО. У жовтні 2005 року заявника було визнано винним у бандитизмі, декількох епізодах

грабежу, умисному вбивстві та замаху на вбивство. Суд засудив його до довічного позбавлення волі, посилаючись на свідчення заявника як підозрюваного, обвинуваченого, зокрема за участю захисника. Верховний Суд залишив рішення заявника без змін і відхилив скарги заявника щодо порушення його права на захист на досудовому етапі. Після винесення вироку заявнику він був переведений до сектору максимального рівня безпеки в Донецькому СІЗО [3].

Заявник скаржився до Суду на підставі ст. 3 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами його утримання в Харківському СІЗО та використанням наручників у Донецькому СІЗО; за п. 4 ст. 5 Конвенції через неможливість ініціювати судовий перегляд законності його подальшого тримання під вартою. Крім того, заявник подав інші скарги на порушення стст. 3, 5, 6, 8 і 13 Конвенції. Розглянувши скарги заявника, ЄСПЛ дійшов висновку, що умови утримання заявника в Харківському СІЗО, зокрема відсутність особистого простору, доступного заявнику, в поєднанні з неможливістю ходити майже три місяці, є принизливими. У зв'язку з цим визнав порушення ст. 3 Конвенції. Для ст. 5 Конвенції Суд дійшов висновку, що заявник не зміг застосувати ефективну процедуру перевірки законності його подальшого тримання під вартою на стадії досудового та судового розгляду. Були також порушення, передбачені ст. 6 Конвенції, що стосується права заявника на доступ до захисника у процесі, а первинні зізнання заявника могли мати значний вплив на подальший хід кримінального провадження у його справі та зіграти певну роль у рішеннях національних судів [3].

Напрямом забезпечення прав засуджених повинно бути використання практики Європейського суду з прав людини як забезпечення реалізації ст. 6 Європейської конвенції про право на справедливий суд. У цьому відношенні видається цікавим рішення Європейського суду з прав людини у справі «Надточій проти України», заява № 7460/03, 15 травня 2008 р. [4]. Українська Гельсінська спілка з прав людини в рамках проєкту Щорічного дослідження національної судової практики «Прецедент UA-2017» проаналізувала рішення та виявила, що факти порушення статті 6 Конвенції були такими: «21 лютого 2000 р. заявник увіз незвичний автомобіль на територію України із зобов'язанням вивезти його до певної дати. Він був заарештований у вересні 2000 р. та засуджений до 8 років позбавлення волі за вбивство у грудні того самого року. 5 червня 2002 року чернігівські митники склали протокол про порушення заявником митних правил. 12 серпня 2002 року Новозаводський районний суд м. Чернігів розглядав справу за відсутності заявника, хоча в протоколі було вказано місце його ув'язнення та визнано його винним в адміністративному правопорушенні. Про рішення суду заявника було повідомлено адміністрацією установи виконання покарань, яка отримала копію рішення 23 серпня 2002 року. Суд вважає, що під час адміністративного провадження проти заявника він відбував покарання і не брав участі в адміністративному провадженні, незважаючи на той факт, що відповідні органи державної влади знали про ситуацію заявника та місце, де він відбував покарання. Суд також зазначає твердження заявника про те, що він не повинен був нести відповідальність за порушення митних правил, оскільки він перебував у в'язниці і не міг виконати свій обов'язок вивезти автомобіль. Національна влада перекваліфікувала дії заявника як ще одне правопорушення – втрату майна під митним контролем. Суд вважає, що у цьому провадженні не було важливих процесуальних гарантій і ці процесуальні недоліки у світлі обставин справи були достатньо серйозними, щоб поставити під сумнів справедливість провадження. Відповідно, мало місце порушення

пункту 1 статті 6 Конвенції». Також у цитованому рішенні суд посилається на такі рішення ЄСПЛ: «Кузьміна проти України», заява № 11984/06, 16 червня 2016 року; «Чопенко проти України», заява № 17735/06, 15 січня 2015 р.; «Салов проти України», заява № 65518/01, 6 вересня 2005 р.; «Коробов проти України», заява № 399598/03, 21 липня 2011 р.; «Жук проти України», заява № 45783/05, 21 жовтня 2010 р.; «Гурепка проти України (№ 2)2, заява № 38789/04, 8 квітня 2010 р. [5, с. 244–245]. Наведене рішення свідчить, що Україна як держава-учасниця Європейської конвенції повинна дотримуватися її норм, зокрема щодо забезпечення прав засуджених. Адже ЄСПЛ не проводить розмежування суб'єктів прав засуджених громадян. Щоб підтвердити це, можемо ще раз згадати положення ст. 1 ЄКПЛ: «Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією, права і свободи, викладені у Розділі І цієї Конвенції!» [2]. Зрозуміло, що термін «кожен» означає будь-якого громадянина України.

Висновки. Усе вищезазначене вказує на те, що питання про доступність засобів правового захисту на національному рівні, а також питання про ефективність доступних засобів правового захисту є пріоритетним спором між заявником та державою-відповідачем на стадії розгляду порушення Конвенції. Правові позиції ЄСПЛ займають особливе місце серед джерел, якими керуються національні суди та інші органи державної влади у своїй діяльності. Вони є результатом тлумачення норм Конвенції, а також ставлення ЄСПЛ до певних юридичних проблем. Отже, практика Європейського суду з прав людини активно використовується як частина механізму захисту прав засуджених. Оскільки в ст. 1 Конвенції передбачено, що держави-учасниці зобов'язуються забезпечити кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією, права і свободи, передбачені Конвенцією, отже, права і свободи засуджених також повинні бути гарантовані.

Сьогодні практика Європейського суду з прав людини активно використовується у національній правоохоронній практиці з точки зору забезпечення прав засуджених. Існують різні сфери забезпечення прав засуджених, зокрема забезпечення права на справедливий суд, запобігання катуванням, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню тощо. Ця діяльність є механізмом забезпечення прав засуджених.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стамбульський протокол: посібник з питань ефективного розслідування і документування фактів катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4157/Istanbul%20Protocol%20in %20Ukrainian.pdf (дата звернення: 08.09.2020).

2. Конвенція про захист прав людини та основоположених свобод: Конвенція: міжнар. док. від 04.11.1950. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.09.2020).

3. Ковальов А. В. Вплив міжнародних конвенцій і практики Європейського суду з прав людини на забезпечення прав і свобод засуджених осіб в Україні та країнах Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 17. С. 81–89.

4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Надточій проти України» від 15.05.2008 (заява № 7460/03). *Офіційний вісник України.* 17.11.2008. № 85. С. 71. Ст. 28–67.

5. Precedent UA – 2017. Київ: КВІЦ, 2018. 412 с.

REFERENCTS

1. Stambulskyi protokol: posibnyk z pytan efektyvnoho rozsliduvannia i dokumentuvannia faktiv katuvan ta inshoho zhorstokoho, neliudskoho chy takoho, shcho prynyzhuie hidnist, povodzhennia abo pokarannia. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4157/Istanbul%20Protocol%20in %20Ukrainian.pdf (data zvernennia: 08.09.2020).

2. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhenykh svobod: Konventsiia: mizhnar. dok. vid 04.11.1950. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (data zvernennia: 10.09.2020).

3. Kovalov A. V. Vplyv mizhnarodnykh konventsii i praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na zabezpechennia prav i svobod zasudzhenykh osib v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Almanakh mizhnarodnoho prava.* 2017. Vyp. 17. S. 81–89.

4. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Nadtochii proty Ukrainy» vid 15.05.2008 (Zaiava № 7460/03). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy.* 17.11.2008. № 85. S. 71. St. 28–67.

5. Precedent UA – 2017. Kyiv: KVITs, 2018. 412 s.

N. A. Lugina, V. A. Voloshchuk. Mechanism for ensuring the rights of convicted persons in accordance with the jurisprudence of the European Court of Human Rights

The article analyses international conventions that guarantee the rights and freedoms of convicts, lists the issues that arise during the use of international conventions and studies the practice of the European Court of Human Rights regarding convicts in Ukraine. It has been established that the main problem is the conviction of persons for violation of rights not protected by the Convention and its protocols. It is determined that at present there are public organizations that help convicts in the process of going to court.

Having ratified the European Convention, Ukraine had undertaken to implement it in the national legal system. At the same time, the implementation of the norms of the Convention provides not only for the incorporation of its principles and ideas into the domestic system, but also for the implementation of the decisions of the ECHR taken in connection with the violation of the Convention by the State party. This is an inextricable link between the Convention and the decisions of the European Court of Human Rights. The Convention defines the activities of the European Court as a subsidiary mechanism for the protection of human rights and freedoms, the primary responsibility for which lies with national legal systems.

With regard to the international protection of the rights of convicted persons under the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, in most cases the European Court of Justice protects the right of such persons to violate their rights to torture, inhuman or degrading treatment or punishment. punishments. The rights of prisoners to detention, the right to defence and the right to respect are increasingly being violated. Unfortunately, after 19 years of operation of the Convention in Ukraine, the problems still remained relevant. The Court itself emphasized that the rights to liberty and personal inviolability are constantly established by the Court in cases against Ukraine.

It can be said that this international legal mechanism is one of the main and effective ones. The Convention regulates the establishment of such a body, assuming that a permanent European Court of Human Rights should be established to ensure compliance by the High Contracting Parties with their obligations under the Convention and its Protocols. Any of the High Contracting Parties may apply to the Court in any breach of the provisions of the

Convention and its Protocols which it considers to have been committed by another High Contracting Party.

Thus, all of the above indicates that the question of the availability of remedies at the national level, as well as the effectiveness of available remedies, is a priority dispute between the complainant and the respondent State at the stage of the review of the violation of the Convention. The legal position of the ECHR occupies a special place among the sources that guide national courts and other public authorities in their activities. They are the result of the interpretation of the rules of the Convention, as well as the attitude of the ECHR to certain legal problems. Thus, the practice of the European Court of Human Rights is actively used as part of the protection of the rights of convicted persons.

Today, the practice of the European Court of Human Rights is actively used in national law enforcement practice in terms of ensuring the rights of convicted persons. There are various areas for ensuring the rights of convicted persons, such as the right to a fair trial, the prevention of torture, inhuman or degrading treatment or the like. This is a mechanism for ensuring the rights of convicted persons.

Key words: *European Court of Human Rights, convict, mechanism for ensuring rights, deprivation of liberty, rights of convicts.*

Стаття надійшла до редколегії 5 листопада 2020 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2020. Випуск 2 (4)

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар	**Лугіна Н. А.**
Редактор-коректор	**Врублевська І. Є.**
Технічне редагування та комп'ютерне верстання	**Лисенко О. В.**

Підп. до друку 03.03.2021. Формат 75 × 108/16
Ум.-друк. арк. 12.6. Обл.-вид. арк. 13.2
Тираж 300 пр. Зам. № 947.

Видавець і виготовлювач
Університет державної фіскальної служби України
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08205
Тел 38(098)878-46-91
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016